ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीसाठी सुधारित मार्गदर्शक सूचना

महाराष्ट्र शासन
पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग
शासन निर्णय, क्रमांक ग्रापाधो-११०९/प्र.क्र.१०४(अ)/पापु-०७
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
दिनांक : १७.३.२०१०

वाचा :- १) शासन निर्णय क्र.ग्रापापु- १०९९/प्र.क्र.३२८/पापु-०७, दि. २७ जुलै, २०००.
२) शासन निर्णय क्र.ग्रापापु- १००१/प्र.क्र.१९०/पापु-०७, दि.०३ सप्टेंबर, २००१.
३) शासन परिपत्रक क्र. ग्रापापु- १००२/प्र.क्र.५३२/पापु-०७, दि. २३ मार्च, २००२.
४) च्राष्ट्रीय ग्रामीण पेयजल कार्यक्रमछ (National Rural Drinking Water Programme - NRDWP) बाबतच्या केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचना.
५) शासन निर्णय क्र. ग्रापाधो-११०९/प्र.क्र.१०४/पापु-०७, दि. ०१ ऑगस्ट, २००९
६) शासन निर्णय क्र. ग्रापाधो-११०९/प्र.क्र.११५ /पापु-०७, दि.०९ सप्टेंबर, २००९

प्रस्तावना :

ग्रामीण भागाचा पिण्याच्या पाण्याचा प्रश्न सोडविण्यासाठी, केंद्र शासनाच्या तसेच राज्य शासनाच्या मागणी आधारित धोरणांतर्गत विविध योजना तसेच बाह्यअर्थसहाय्यित जलस्वराज्य, आपलं पाणी प्रकल्पाच्या माध्यमातून नळ पाणी पुरवठा योजना, विंधण विहिरी, लघु पाणी पुरवठा योजना यासारख्या उपाययोजना राबविल्या जात आहेत. पाणी पुरवठ्याचे स्त्रोत बळकट करण्यासाठी शिवकालीन पाणी साठवण योजना तसेच महाराष्ट्र भूजल अधिनियम १९९३ अंतर्गत भूजल संवर्धनाच्या उपाययोजना केल्या जात आहेत. या माध्यमातून राज्यातील बहुतांश गावांमधील पिण्याच्या पाण्याचा प्रश्न सोडविण्यात आलेला आहे. तरीही वाढती लोकसंख्या, भूजलाची घटत असलेली पातळी यामुळे उदभवणाऱ्या अडचणी व पाण्याची वाढती मागणी यामुळे अनेक प्रश्न समोर येत आहेत. या पार्श्वभूमीवर केंद्र शासनाच्या नवीन मार्गदर्शक सूचना विचारात घेऊन व राबविलेल्या कार्यक्रमाचा अनुभव लक्षात घेता राज्याच्या ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीमध्ये काही बदल करणे आवश्यक झाले आहे.

ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीसाठी राज्य शासनाने संदर्भ क्र.१ येथील शासन निर्णयान्वये मागणी आधारित लोकसहभागाचे लोकाभिमुख धोरण स्विकारले आहे. या धोरणानुसार ग्रामीण नळ पाणी पुरवठा योजनांची मागणी, आखणी, अंमलबजावणी व देखभाल दुरुस्ती संबंधित स्थानिक

स्वराज्य संस्थांनी करावयाची आहे. ही कार्यवाही जिल्हा परिषदा व ग्राम पंचायतीच्या ग्राम पाणी पुरवठा व स्वच्छता समितीच्या माध्यमातून करण्यात येते. या कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीसाठी संदर्भ क्र.२ येथील शासन निर्णयान्वये मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात आलेल्या आहेत. या धोरणाची अंमलबजावणी करीत असताना, आलेल्या अनुभवाच्या आधारे योजनांचे प्रस्ताव तयार करण्याची प्रक्रिया, लोकसहभागातून गाव कृती आराखडे व त्याचा भाग म्हणून किफायतशीर नळ योजनेचे आराखडे तयार करणे व त्यांची अंमलबजावणी कालबध्द पध्दतीने पूर्ण करण्याची प्रक्रिया अधिक बळकट करणे आवश्यक असल्याचे दिसून आले आहे. मागणी आधारित योजनांना केंद्र व राज्य शासनाने विहित केलेल्या प्राधान्यक्रमाशी निगडीत करणे हे देखील महत्वाचे आहे.

आर्थिक वर्ष सन २००९-१० पासून केंद्र शासनाने वर्धित वेग ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रमाचे रुपांतर **''राष्ट्रीय ग्रामीण पेयजल कार्यक्रम'' (National Rural Drinking Water Programme - NRDWP)** असे केले आहे. या कार्यक्रमांतर्गत स्त्रोत शाश्वती, पाण्याची गुणवत्ता व कुटुंब पातळीवर जल सुरक्षा यावर भर देण्यात आला आहे. त्यानुसार ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रमाचे वर्गीकरण पुढीलप्रमाणे करण्यात आले आहे.

१) राष्ट्रीय ग्रामीण पेयजल कार्यक्रम (व्याप्ती) NRDWP - (Coverage)

२) राष्ट्रीय ग्रामीण पेयजल कार्यक्रम (पाणी गुणवत्ता) NRDWP - (Water Quality)

३) राष्ट्रीय ग्रामीण पेयजल कार्यक्रम (स्त्रोत शाश्वती) NRDWP - (Sustainability)

या कार्यक्रमांतर्गत गावाचे, जिल्हयाचे तसेच राज्याचे जल सुरक्षा आराखडे व वार्षिक कृती आराखडे तयार करणे बंधनकारक करण्यात आले आहे. भूजल व भूपृष्ठावरील पाण्याचा संयुक्त व शाश्वत वापर, भूजल संवर्धन, पाण्याची गुणवत्ता या बाबींवर या कार्यक्रमामध्ये भर राहणार आहे. पाणी पुरवठा योजनांचे व्यवस्थापन स्थानिक संस्थेकडे असण्यावर सुध्दा राष्ट्रीय ग्रामीण पेयजल कार्यक्रमाचा भर आहे. महाराष्ट्र राज्यात पाणी पुरवठा व स्वच्छतेचे काम २००० पासूनच स्थानिक स्वराज्य संस्थांना दिलेले आहे. क्षेत्रीय सुधारणा व स्वजलधारा कार्यक्रमासोबतच शासनाने बाहय अर्थसहाय्यित जलस्वराज्य व आपलं पाणी तसेच केंद्र शासनाचा महत्वाकांक्षी भारत निर्माण प्रकल्प याच तत्वावर राबवून लोकसहभागाची प्रक्रिया रुजविली आहे. या प्रकल्पांतर्गत लोकांचा सक्रीय सहभाग असल्याने अशा योजनांची गुणवत्ता निश्चित चांगली असल्याचे दिसून आले आहे, म्हणून या प्रक्रियेचे ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रमात सार्वत्रिकरण करणे

क्रमप्राप्त झाले आहे. तसेच ग्रामीण पातळीवर योजनांची मागणी, आखणी व अंमलबजावणी करीत असताना निदर्शनास आलेल्या काही तांत्रिक व प्रशासकीय अडचणींच्या अनुभवावर काही धोरणात्मक सुधारणा करणेही गरजेचे झाले आहे.

संदर्भ क्र.४ येथील केंद्र शासनाच्या सुधारित मार्गदर्शक सूचनांनुसार ग्रामीण पाणी पुरवठा व स्वच्छता कार्यक्रमाची अंमलबजावणी व संनियंत्रण यासाठी राज्यस्तरावर महाराष्ट्र पाणी पुरवठा व स्वच्छता संस्था स्थापन करण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे. या संस्थेची रचना, कार्यकक्षा व कार्यपध्दती याबाबतचा शासन निर्णय स्वतंत्रपणे निर्गमित करण्यात येत आहे. विभागीय व जिल्हा पातळीवर राज्य पाणी पुरवठा व स्वच्छता संस्थेचे स्थानिक सहाय्य गट (local support units) स्थापन केले जाणार आहेत. यापुढे पाणी पुरवठा व स्वच्छता कार्यक्रमाचे संचलन या संस्थेमार्फत होणार असून, विभागीय व जिल्हा पातळीवरील स्थानिक सहाय्य गटांना तांत्रिक सहाय्य व त्यांची क्षमता बांधणी इ.करिता ही संस्था काम करणार आहे.

केंद्र शासनाच्या सुधारित मार्गदर्शक सुचनांनुसार ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रमाची अंमलबजावणी अधिकाधिक परिणामकारक व्हावी यासाठी योजना अंमलबजावणीसाठीच्या प्रचलित पध्दती व निकषांमध्ये सुधारणा करण्यासाठी संदर्भ क्र-५ येथील या विभागाच्या समक्रमांकाचा दि. ०१ ऑगस्ट, २००९ शासन निर्णय निर्गमित करण्यात आला होता. हा शासन निर्णय शासनाच्या मागणी आधारित लोकसहभागाच्या धोरणाशी अधिक सुसंगत असावा आणि पाणी पुरवठा योजनांची अंमलबजावणी अधिक परिणामकारक करता यावी म्हणून या शासन निर्णयामध्ये सुधारणा करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

<u>शासन निर्णय</u> :

संदर्भ क्र-५ येथील या विभागाचा समक्रमांकाचा दि. ०१ ऑगस्ट, २००९ चा शासन निर्णय अधिक्रमित करून आर्थिक वर्ष २००९-१० पासून ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रमाच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी पुढीलप्रमाणे मार्गदर्शक सूचना देण्यात येत आहेत.

१. धोरणातील तत्व व प्राधान्यक्रम

ग्रामीण भागात पिण्याच्या पाण्याच्या किफायतशीर व शाश्वत उपाययोजना घेता याव्यात व त्या संबंधित लाभार्थ्यांना परवडाव्यात, या उद्देशाने यापुढे ग्रामीण भागात नव्याने घ्यावयाच्या पिण्याच्या पाण्याच्या उपाययोजनांविषयी निर्णय घेताना खालील तत्वे व प्राधान्यक्रमाचा विचार व्हावा :-

१.१ गावात अस्तित्वात असलेल्या सर्व पिण्याच्या पाण्याच्या उपाययोजनांचा (existing drinking water infrastructure) आढावा घेऊन त्यातील स्त्रोतांचे संवर्धन व बळकटीकरण करणे, अस्तित्वात असलेल्या योजनांमध्ये सुधारणा करणे.

१.२ गुणवत्ताबाधीत गावांमध्ये सुरक्षित स्त्रोत विकसित करण्याकरिता उपाययोजना घेणे.

१.३ गावाच्या लोकसंख्येत झालेल्या वाढीमुळे पूरक योजनांचा विचार करणे.

१.४ उपाययोजना प्रस्तावित करताना, वेगवेगळया विकल्पापैकी, किमान खर्चावर आधारित विकल्पाचा विचार करणे.

१.५ एका गावातील वाडया/वस्त्यांसाठी एकच योजना करण्यापेक्षा विकेंद्रीत उपाययोजना किफायतशीर असल्यास त्याला प्राधान्य देणे. योजना आखताना सर्व भूजल व भूपृष्ठावरील सार्वजनिक व खाजगी स्त्रोतांचा अभ्यास करुन नियोजन करणे.

१.६ प्रस्तावित नळ योजनांमध्ये स्त्रोत बळकटीकरण व १००% घरगुती नळ जोडण्याचा समावेश अनिवार्य करणे.

१.७ जलस्वराज्य प्रकल्पाच्या धर्तीवर प्रस्तावित उपाययोजनेचा भाग म्हणून **गाव कृती आराखडा** तयार करणे बंधनकारक राहील. या अंतर्गत लोकसहभागातून गावातील सर्व स्त्रोतांचा सर्वकष विचार करुन पाण्याचा ताळेबंद तयार करणे.

१.८ पाण्याची गुणवत्ता टिकविण्याकरिता गावातील संपूर्ण स्वच्छता आवश्यक असून गाव हागणदारी मुक्त होणे ही अट नवीन योजनांचे काम सुरु करण्याकरिता अनिवार्य करणे.

१.९ योजना मंजूर करताना मागील तीन वर्षात टँकर्सद्वारे पाणी पुरवठा केलेल्या गावांना प्राधान्य देणे.

२. तांत्रिक व प्रशासकीय मान्यता

२.१ ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांचे नियोजन व आखणी ग्राम पाणी पुरवठा व स्वच्छता समितीच्या माध्यमातून लोकसहभागाच्या तत्वाच्या आधारे करण्यात यावी. योजनांच्या गाव कृती आराखडयास व अंदाजपत्रकास ग्रामसभेचा ठराव पारित झाल्यावर सक्षम प्राधिकरणांनी **आधी तांत्रिक व नंतर प्रशासकीय मान्यता द्यावी**.

२.२ रु. ५०.०० लाखापर्यंत योजनांना तांत्रिक मान्यता जिल्हा परिषदेतील पाणी पुरवठा विभागाचे कार्यकारी अभियंता देतील. रु.५०.०० लाखाच्या वर व रु.२.५ कोटीपर्यंत किंमतीच्या योजनांना विभागीय अधिक्षक अभियंता (NRDWP) व रु.२.५ ते ५.०० कोटीवरील योजनांना तांत्रिक मान्यता राज्य पाणी पुरवठा व स्वच्छता संस्थेचे मुख्य अभियंता देतील. रु.५.०० कोटीच्या वरील योजनांना सदस्य सचिव, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण हे तांत्रिक मान्यता प्रदान करतील.

२.३ रू.५.०० कोटीपर्यंत किमतीच्या योजनेस जिल्हा परिषदेच्या जल व्यवस्थापन समितीने प्रशासकीय मान्यता द्यावी. रू.५.०० कोटीपेक्षा जास्त किंमतीच्या योजनांना शासन स्तरावर मान्यता देण्यात येईल. दरडोई खर्चाच्या निकषामध्ये न बसणाऱ्या सर्व योजना शासनाकडे निर्णयार्थ पाठविण्यात याव्यात. यासंदर्भातील दिनांक ३ सप्टेंबर, २००१ च्या शासन निर्णयातील तांत्रिक व प्रशासकीय मान्यतेबाबतच्या तरतूदी रद्द समजण्यात याव्यात.

२.४ यापुढे पाणी पुरवठा योजनांना निधीच्या उपलब्धतेनुसार प्रशासकीय मान्यता देण्यात यावी. जिल्हा परिषद व राज्य स्तरावर तांत्रिक/प्रशासकीय मान्यता मिळालेल्या योजना जिल्हा व राज्य आराखडयामध्ये समाविष्ट करण्यात येतील व जिल्हा आराखडयाला राज्यस्तरीय मान्यता समितीची मान्यता मिळाल्यानंतरच योजनांची अंमलबजावणी सुरु करता येईल.

३. योजनांची अंमलबजावणी

३.१ रू. ५० लाखपर्यंत किंमतीच्या योजनांची अंमलबजावणी ग्रामपंचायत / ग्राम पाणी पुरवठा व स्वच्छता समित्या करतील व योजना पूर्ण झाल्यावर त्यांची देखभाल व दुरुस्ती करतील. रू. ५०.०० लाख ते रु. ५.०० कोटी किंमतीपर्यंच्या **स्वतंत्र** योजनांची अंमलबजावणी ही ग्रामपचांयत / ग्राम पाणी पुरवठा व स्वच्छता समिती करील. या योजनांची अंमलबजावणी करताना संबंधित ग्रामपंचायतीने / ग्राम पाणी पुरवठा व स्वच्छता समितीने जिल्हा परिषद लेखा संहितेमध्ये विहित केल्याप्रमाणे निविदा प्रक्रियेचा अवलंब करावा. योजना पूर्ण झाल्यानंतर ती यशस्वीरित्या पूर्ण झालेली आहे, हे पडताळण्यासाठी ग्रामपंचायतीने / ग्राम पाणी पुरवठा व स्वच्छता समितीने संबंधित ठेकेदाराशी करारनामा करताना त्यामध्ये ही अट घालावी की, योजना पुर्ण झाल्यानंतर ठेकेदार किमान १ वर्ष ही योजना चालवेल.

३.२ रु.५.०० कोटी किमंतीवरील स्वतंत्र योजना अपवादात्मक परिस्थितीत अत्यावश्यक असल्यासच घेण्यात याव्यात. या योजनांची अंमलबजावणी महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणामार्फत ग्रामपंचायत / ग्राम पाणी

पुरवठा व स्वच्छता समितीच्या नियंत्रणाखाली करण्यात येईल. योजना पूर्ण झाल्यानंतर ती यशस्वीरित्या पूर्ण झालेली आहे, हे पडताळण्यासाठी महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाने संबंधित ठेकेदाराशी करारनामा करताना त्यामध्ये ही अट घालावी की, योजना पुर्ण झाल्यानंतर ठेकेदार किमान १ वर्ष ही योजना चालवेल. त्यानंतर योजनेची देखभाल दुरुस्ती ग्रामपंचायत / ग्रामीण पाणी पुरवठा व स्वच्छता समिती करेल.

३.३ रु. ५.०० कोटीपर्यंतच्या प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनांची अंमलबजावणी जिल्हा परिषदेने करावी. रु.५.०० कोटीपेक्षा जास्त किंमतीच्या प्रादेशिक योजनांची अंमलबजावणी मजीप्रा मार्फत करण्यात यावी. योजना पूर्ण झाल्यानंतर ती यशस्वीरित्या पूर्ण झालेली आहे, हे पडताळण्यासाठी जिल्हा परिषदेने (रु.५.०० कोटीपर्यंतच्या प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनांसाठी) / मजीप्राने (रु.५.०० कोटीपेक्षा जास्त किंमतीच्या प्रादेशिक योजनांसाठी) योजना पुर्ण झाल्यानंतर ठेकेदार किमान १ वर्ष ही योजना चालवेल अशी अट संबंधित ठेकेदाराशी करारनामा करताना करारनाम्यात घालावी. प्रादेशिक योजनांच्या देखभाल दुरुस्ती व व्यवस्थापन संबंधित ग्राम पाणी पुरवठा स्वच्छता समित्यांच्या शिखर समितीमार्फत रु.५.०० कोटीपर्यतच्या योजनांसाठी जिल्हा परिषदेच्या सहाय्याने आणि रु.५.०० कोटी पेक्षा जास्त खर्चाच्या योजनांसाठी मजीप्राच्या सहाय्याने करण्यात येईल.

३.४ भूजल पुनर्भरणाच्या पारंपारिक व अपारंपारिक उपाययोजना शिवकालीन पाणी साठवण योजनांच्या तत्वानुसार व वेळोवेळी दिलेल्या आदेशानुसार यापुढेही राबविण्यात येतील व या योजनांना परिच्छेद १.१ नुसार प्राधान्य देण्यात येईल.

४. तांत्रिक सहाय्य व संनियंत्रण

रु.५.०० कोटीपर्यंतच्या पाणी पुरवठा योजनांची अंमलबजावणी तांत्रिकदृष्ट्या योग्य प्रकारे होईल, तसेच त्यांचे संनियंत्रण चांगल्या प्रकारे होईल हे पाहण्याची जबाबदारी जिल्हा परिषदेची असेल. रू. ५०.०० लाख ते रू. ५.०० कोटी पर्यंत योजनांची तांत्रिक गुणवत्ता तपासणी महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाच्या गुणवत्ता नियंत्रण पथकाकडून पुढील निकषाप्रमाणे करण्यात येईल. रु.५०.०० लक्ष ते रु.२.५ कोटी पर्यंतच्या कामाची गुणवत्ता तपासणी महाराष्ट्र जीवन प्राधिकारणाच्या अधिक्षक अभियंता मार्फत तर रु. २.५ कोटी ते रु.५.०० कोटी पर्यंत योजनांची गुणवत्ता तपासणी महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाच्या मुख्य अभियंत्यांमार्फत करण्यांत येईल. रु.५.०० कोटीवरील योजनांसाठी अंमलबजावणी तांत्रिकदृष्ट्या योग्य प्रकारे होईल, तसेच त्यांचे संनियंत्रण चांगल्याप्रकारे होईल, ही जबाबदारी महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाची राहील. महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाकडून बांधलेल्या योजनांची ही त्रयस्थ संस्थेकडून बाहय मूल्यमापन करण्यात येईल.

ग्रामपंचायतीकडून राबविण्यात येणाऱ्या योजनांची अंदाजपत्रके व आराखडे तयार करणे, योजनांचे पर्यवेक्षण करणे ही कामे यापुढे तांत्रिक सेवा पुरवठादारांऐवजी जिल्हा परिषदांकडील नियमित व कंत्राटी अभियंत्यामार्फत पार पाडण्यात येतील.

नियमित अभियंत्यांना निकषाप्रमाणे काम दिल्यानंतर, गरजेनुसार किमान पाच ग्रामपंचायतींच्या नळ पाणी पुरवठा योजना किंवा रुपये २.०० कोटीपर्यंतच्या नळ पाणी पुरवठा योजनांसाठी १ कनिष्ठ अभियंता, या निकषाच्या आधारे कंत्राटी अभियंता करार तत्वावर घेता येतील. सदर कंत्राटी अभियंते जिल्हा सहाय्य कक्षाचे घटक असतील. कंत्राटी अभियंते घेण्याबाबतचे निकष व कार्यपध्दती निश्चित करण्याबाबत सविस्तर सूचना संदर्भ क्र. ६ येथील शासन निर्णयान्वये निर्गमित करण्यात आल्या आहेत. या शासन निर्णयाच्या दिनांकापासून तांत्रिक सेवा पुरवठादारांबाबत यापूर्वी निर्गमित करण्यात आलेले संदर्भ क्र.३ येथील शासन परिपत्रक, दिनांक २३ मार्च, २००२ रद्द समजण्यात यावे. मात्र, प्रगतीपथावर योजनांवरील कंत्राटी अभियंत्यांची नियुक्ती होईपर्यंत तांत्रिक पुरवठादार व्यक्ती/संस्था काम चालू ठेवतील व त्यांना केलेल्या कामाच्या प्रमाणात मानधन देण्यात यावे.

५. योजनांची देखभाल व दुरुस्ती

योजनेचे बांधकाम दर्जेदार व्हावे याची खात्री करण्याकरिता तसेच योजना पूर्ण झाल्यानंतर हस्तांतरणाचा प्रश्न निर्माण होऊ नये म्हणून जी संस्था योजनेची अंमलबजावणी करील, त्याच संस्थेने योजनेची देखभाल व दुरुस्ती करावी म्हणूनच योजनांची देखभाल दुरुस्ती वरील परिच्छेद ३ मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे राहील.

६. योजनांचे नियोजन व अंमलबजावणीची कार्यपध्दती

६.१ आर्थिक वर्ष २००९-१० पासून राज्य शासनाचा ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रम व केंद्र शासनाचा ''राष्ट्रीय ग्रामीण पेयजल कार्यक्रम'' यांची अंमलबजावणी राज्यात अधिकाधिक प्रभावीपणे व नियोजनबध्द पध्दतीने करता यावी, यासाठी केंद्र व राज्य शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार प्रस्तावित उपाययोजनांच्या सूक्ष्म नियोजनाअंती दरवर्षी सर्वसमावेशक कृती आराखडा तयार करण्यात यावा व त्याची काटेकोरपणे अंमलबजावणी करावी. हा आराखडा तयार करण्यासाठी सर्वप्रथम राज्यातील सर्व गावे/वाडयांना *सेन्सस* गावाच्या कोडशी (जनगणना सांकेतांक) निगडीत करुन त्याची Online माहिती

भरावी. ही कार्यवाही झाल्यानंतर त्या त्या गावे/वाडयांची त्यावर्षीची अंदाजित लोकसंख्येची माहिती भरण्यात यावी.

६.२ गावे/वाडयांमधील निकषानुसार किती लोकांना पिण्याचे पाणी उपलब्ध होते, या आधारे संबंधित गावे/वाडया पूर्णतः किंवा अंशतः हाताळलेल्या आहेत, हे ठरवावे. केंद्र शासनाच्या निकषानुसार गाव/वाडीस पाणी मिळते किंवा नाही याची निश्चिती या गावे/वाडीस उन्हाळयामध्ये किती लोकसंख्येला पाणी मिळाले या आधारे करावी. सर्व उपाययोजनांमधून उपलब्ध होणारे पाणी व भूजल आणि भूपृष्ठावरील स्त्रोतांमधून लागणाऱ्या अधिकच्या पाण्याची गरज लक्षात घेऊन गावातील सर्व नागरिकांना घरोघरी किमान ४० लिटर दरडोई दरदिवशी प्रमाणे पाणी उपलब्ध होईल असा कृती आराखडा तयार करावा. प्रत्येक वर्षी कृती आराखडयात समाविष्ट केलेल्या गावे/वाडयांना Website वर Targeted habitation म्हणून दर्शवावे.

६.३ आराखडयातील प्रगतीपथावरील योजना व नवीन योजना राष्ट्रीय ग्रामीण पेयजल कार्यक्रमाच्या वर्गीकरणानुसार अर्थात coverage, quality व sustainability प्रमाणे वर्गवारी करुन निश्चित कराव्यात. सदर कृती आराखडा कोणत्याही परिस्थितीत दरवर्षी **परिच्छेद ११** मधील वेळापत्रकाप्रमाणे तयार करण्यात यावा. कृती आराखडयात प्रगतीपथावरील, प्रशासकीय मान्यता मिळालेल्या व तत्वतः मान्य केलेल्या ग्रामीण नळ पाणी पुरवठा योजनांचा समावेश करण्यात यावा. कृती आराखडयात योजनानिहाय व टप्पानिहाय आवश्यक तरतूद व अर्थसंकल्पीय शीर्षही दर्शवावे.

६.४ ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांची अंमलबजावणी नियोजनबध्द व विहित कालावधीत व्हावी व हाती घेतलेल्या योजनांची कामे विविध अडचणीमुंळे प्रलंबित राहू नयेत यासाठी राज्यात यापुढे नव्याने मंजूर करावयाच्या नळ पाणी पुरवठा योजना नियोजन, अंमलबजावणी व बहिर्गमन अशा टप्प्यात राबविण्यात येणार आहेत.

७. नियोजन टप्पा (Planning Phase)

योजनेची मागणी

७.१ गावे/वाडयांमध्ये पिण्याच्या पाण्याची कमतरता भासल्यास ग्रामपंचायती/ग्राम पाणी पुरवठा व स्वच्छता समितीने अस्तित्वात असलेल्या पिण्याच्या पाण्याच्या सर्व उपाययोजना व स्त्रोतांचा अभ्यास करुन उपरोक्त परिच्छेद-१ मध्ये सूचविलेल्या प्राधान्यक्रमानुसार उपाययोजना प्रस्तावित करता येतील. प्रस्तावित

योजना नळ योजना किंवा विंधण विहिर/साध्या विहिरीवर आधारित किंवा एखाद्या विशिष्ट उपांगाची असू शकेल. प्रस्तावासोबत गावातील पिण्याच्या पाण्याच्या व्यवस्थेबाबतची संपूर्ण माहिती या शासन निर्णयासोबतच्या **परिशिष्ट-अ** मध्ये ग्राम पंचायतीच्या ठरावासह मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांचेकडे सादर करावी.

७.२ ज्या गावात प्रादेशिक योजना किंवा स्वतंत्र योजना अस्तित्वात आहे परंतु पाणीपट्टीची वसूली न झाल्यामुळे ती बंद आहे त्या गावांकरिता नवीन योजना मंजूर करण्यात येणार नाही. तसेच प्रादेशिक योजनांमध्ये असलेल्या गावात स्वतंत्र योजना मान्य केली जाणार नाही. आवश्यकतेप्रमाणे अशा योजनांमध्ये सुधारणा करण्याचे प्रस्तावावर मात्र विचार करता येईल.

७.३ प्रस्तावित उपाययोजनेचा विचार करण्यापूर्वी संबंधित ग्रामपंचायतीने पुढील अटींची पूर्तता करणे अनिवार्य आहे.

अ) यापुर्वी ज्या योजना कार्यान्वित झालेल्या आहेत, अशा योजनांचा एकूण देखभाल दुरुस्ती खर्च विचारात घेऊन वार्षिक पाणी पट्टीची आकारणी करण्यात यावी, दरवर्षी पाणी पट्टीमध्ये किमान ५ टक्के वाढ करण्यात यावी, योजनेच्या देखभाल दुरुस्तीमध्ये तसेच वीज देयकांमध्ये अनपेक्षित वाढ झाल्यास, त्याअनुषंगाने पाणीपट्टीच्या दरांमध्ये वाढ करण्यात यावी.

ब) प्रस्ताव तयार करताना संपूर्ण स्वच्छता अभियानांतर्गत संबंधित गाव किमान ६० टक्के हागंदारीमुक्त असले पाहिजे. सदर गाव टप्प्या टप्प्याने १०० टक्के हागंदारी मुक्त झाले पाहिजे, असे हमीपत्र ग्रामसभेच्या ठरावाद्वारे गावाने सादर करावे आणि पुढे त्याप्रमाणे अंमलबजावणी करावी. योजनेकरीता अनुदानाचा दुसरा हप्ता मिळण्यापूर्वी गाव १००% हागंदारी मुक्त झाले पाहिजे.

क) भूजलाच्या व्यवस्थापनाकरिता ग्रामपंचायतीने नागरिकांच्या सहभगातून पाण्याचा ताळेबंद तयार करून पाण्याच्या स्त्रोताच्या व्यवस्थापनाचा आराखडा तयार करावा.

ड) प्रत्येक गाव कृती आराखड्यामध्ये भूजल पुर्नभरणाशी संबंधित आवश्यक उपाययोजना उदा. छतावरील पाऊसपाणी संकलन, विहिर पुर्नभरण इत्यादीं शिवकालीन पाणी साठवण उपाययोजनंचा समावेश करणे बंधनकारक राहील.

प्रस्तावाची तांत्रिक तपासणी

७.४ ग्रामपंचायतीकडून मागणीपत्र आल्यानंतर मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी कार्यकारी अभियंता, ग्रामीण पाणी पुरवठा, सहाय्यक भूवैज्ञानिक व गट विकास अधिकारी यांचेमार्फत प्रस्तावाची तात्रिक तपासणी व स्थळ पाहणी करावी व ढोबळ अंदाजपत्रक तयार करावे. ग्रामपंचायतीने प्रस्तावित केलेली उपाययोजना परिच्छेद १ मधील प्राधान्यक्रमानुसार उचित आहे अथवा कसे याची शहानिशा करावी. तांत्रिकदृष्ट्या सर्वात उपयुक्त आणि किमान खर्चाच्या (Least Cost Solution) विकल्पाबाबत स्थानिक लोकांशी चर्चा करुन अभिप्राय सादर करावेत. या आधारे प्रस्तावित योजनेची तांत्रिक तपासणी उपाययोजनेच्या अंदाजित किंमतीनुसार सक्षम तांत्रिक अधिकाऱ्यांनी करावी.

७.५ जिल्ह्यातील पाणी पुरवठा योजनांचा प्राधान्यक्रम विचारात घेऊन रू.५.०० कोटीपेक्षा कमी किंमतीच्या योजनेस सक्षम प्राधिकाऱ्याने दिलेल्या तांत्रिक तपासणी अहवालानुसार जिल्हा परिषदेने तत्वतः मान्यता द्यावी. त्यापेक्षा अधिक किंमतीच्या योजनेची शिफारस शासनाकडे करावी. जिल्हा परिषदेच्या आर्थिक मर्यादेतील योजनेची तत्वतः मान्यता जिल्हा परिषदेने ग्रामपंचायतीला कळवावी. शासनाच्या अधिकार क्षेत्रातील योजनेच्या तत्वतः मान्यतेच्या बाबतीत अशी कार्यवाही पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग करेल. तत्वतः मान्यता दिलेल्या योजनांचा समावेश वार्षिक जिल्हा कृती आराखडयात करावा व त्याला राज्यस्तरीय समितीची मान्यता घ्यावी.

गाव कृती आराखडा तयार करणे व योजनेस तांत्रिक व प्रशासकीय मान्यता

७.६ गावाच्या/वाडीच्या उपाययोजनेला तत्वतः मान्यता दिल्यानंतर व कृती आराखडयात समावेश झाल्यानंतर रू.५.०० कोटीपेक्षा कमी खर्चाच्या योजनांची संकल्पचित्रे, आराखडा व सविस्तर अंदाजपत्रके जिल्हा परिषदेच्या तांत्रिक अधिकाऱ्यांनी (तांत्रिक आधिका-यांमध्ये कंत्राटी अभियंत्यांचा समावेश राहील) तयार करावीत. स्त्रोतांच्या कामांबरोबरच त्यांच्या शाश्वततेच्या दृष्टीकोनातून भूजल पुनर्भरणाच्या कामांचे नियोजन करुन त्याचाही समावेश अंदाजपत्रकात करण्यात यावा. गावात उपलब्ध असलेल्या भूजल व भूपृष्ठावरील सर्व स्त्रोतांच्या संयुक्त वापरावर आधारित योजना प्रस्तावित करावी. नियोजन करताना उपलब्ध खाजगी स्त्रोतांचाही विचार करावा. रु. ५.०० कोटी रकमेपर्यंतच्या प्रादेशिक योजनांकरीता तांत्रिक सहाय्यासाठी जिल्हा परिषदेकडील नियमित व कंत्राटी अभियंते जबाबदारी पार पाडतील; आणि रुपये ५.०० कोटींपेक्षा अधिक रकमेच्या योजनांकरीता तांत्रिक सहाय्यासाठी मजीप्राकडील तांत्रिक अधिकारी जबाबदारी पार पाडतील. योजनेत तांत्रिक बिघाड निर्माण झाल्यास आणि अशा बिघाडाबाबत शासनस्तरावर /

प्राधिकरणस्तरावर सखोल चौकशी केल्यानंतर जर ग्रामीण पाणी पुरवठा व स्वच्छता समिती जबाबदार नसल्याचे आढळून आल्यास जिल्हापरिषदेकडील नियमित अथवा कंत्राटी अभियंते किंवा मजीप्राकडील तांत्रिक अधिकारी जबाबदार राहतील.

७.७ योजनेची आखणी नागरिकांच्या सक्रीय सहभागाने करण्यात यावी. गाव कृती आराखडा (Village Action Plan) तयार करुन त्यामध्ये योजनेचा भांडवली खर्च, योजना पूर्ण झाल्यावर ती चालविण्यासाठी आकारावयाची वस्तुनिष्ठ पाणीपट्टी स्पष्ट नमूद करावी. अशा गाव कृती आराखडयास ग्रामसभेची मान्यता घ्यावी. अशा ग्रामसभेला ज्या गाव/वाडी/ वस्ती साठी योजना प्रस्तावित आहे, त्या गाव/वाडी/ वस्तीतील मतदारांच्या संख्येच्या एकूण संख्येच्या किमान २५ टक्के उपस्थिती अनिवार्य राहील. जर एवढ्या गणपुर्तीअभावी ग्रामसभा होऊ शकली नाही. तर पुन्हा घ्यावयाच्या ग्रामसभेसाठी एवढ्याच गणपुर्तीची आवश्यकता राहील. जिल्हा परिषदेचा / मजीप्राचा संबंधित योग्य पातळीवरील तांत्रिक अधिकारी या ग्रामसभेस उपस्थित असणे बंधनकारक राहील. गाव कृती आराखड्यात प्रस्तावित योजनेकरिता आवश्यक असलेली लोकवर्गणी व पाणीपट्टीच्या आकारणीबद्दल स्पष्ट उल्लेख असावा. ग्रामसभेचा ठराव पारित झाल्यानंतर योजनेच्या अंदाजपत्रकाला प्रथम तांत्रिक मान्यता सक्षम तांत्रिक प्राधिकाऱ्याने द्यावी. त्यानंतर, रु.५.०० कोटीपर्यंतच्या योजनेस जिल्हा परिषदेने प्रशासकीय मान्यता द्यावी. त्यापेक्षा जास्त किमतीच्या योजना प्रशासकीय मान्यतेकरिता शासनाकडे सादर कराव्यात.

७.८ नवीन धोरणानुसार स्त्रोत, उर्ध्व नलिका व साठवण व वितरण व्यवस्थेची कामे व वेगवेगळया टप्प्यात कार्यान्वित करावयाची आहेत. योजनेचे काम जरी टप्पानिहाय करावयाचे झाले तरी योजनेला तांत्रिक व प्रशासकीय मान्यता सुरुवातीलाच देण्यात यावी. मात्र, कामामध्ये स्त्रोत, पंप हाऊस, पंपिंग मशिनरी, पाईप लाईन, साठवण व वितरण व्यवस्थेचे वेगवेगळे भाग दर्शवावेत. योजनेचे अंदाजपत्रक तयार करतेवेळी प्रचलित दरसूचीचा विचार करावा व कोणत्याही भाववाढीची तरतूद करु नये.

भूसंपादन, आवश्यक परवाने व लोकवर्गणी

७.९ या टप्प्यांतर्गत प्रस्तावित योजनेसाठी आवश्यक त्या जमिनीचे संपादन, महसूल व वन विभाग, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, रेल्वे इत्यादी विभागांची परवानगी ग्रामपंचायतीने घ्यावयाची आहे. त्याकरिता जिल्हा परिषदेने आवश्यक ती प्रशासकीय मदत ग्रामपंचायतींना करावी. नियोजन व पूर्वतयारीच्या सर्व प्रकारच्या कामासाठी लागणारा निधी ग्रामपंचायतीने त्यांच्या उत्पन्नातून व लोकवर्गणीतून उपलब्ध करावा. योजनेची एकूण लोकवर्गणी ग्रामपंचायतींने स्वतःच्या उत्पन्नातून किंवा लोकांकडून एकत्र करून भरावी.

लोकवर्गणीची रक्कम ग्राम पंचायतीने जर स्वतःच्या उत्पन्नातून भरली तर सदर रक्कम संबंधीत लाभार्थ्याकडून पाणी पट्टी बरोबर वसूल करणे बंधनकारक राहील. योजनेच्या नियोजनावर व पुर्वतयारीवर झालेला खर्च योजनेच्या अंदाजपत्रकामध्ये समाविष्ट करावा. हा खर्च १० टक्के लोकवर्गणीचा भाग म्हणून राहील.

७.१० ज्या गावे/ वाड्यांमध्ये प्रादेशिक नळ पाणी पुरवठा योजना घेण्याचे प्रस्तावित आहे, अशा गावे / वाडयांमध्ये स्वतंत्र नळपाणी पुरवठा योजनेव्दारे वर्षातील काही कालावधीसाठी पाणी पुरवठा होत असण्याची शक्यता असते, ही बाब विचारात घेऊन् अशा ठिकाणच्या प्रादेशिक योजनांचे नियोजन करताना या योजना कार्यान्वित झाल्यावर, त्याठिकाणची मुळ व्यवस्था व नव्याने होणारी व्यवस्था संयुक्तपणे कार्यान्वित करून, त्याद्वारे, मासिक आधारावर पाणीपुरवठयाचे वार्षिक नियोजन करावे. तद्नंतर मासिक पाणी पट्टीचा दर निश्चित करतांना दोन्ही योजनांमधील दरांची सरासरी विचारात घेऊन येणारी योग्य रक्कम ही पाणी पट्टीची रक्कम निश्चित करण्यात यावी; आणि या दराने लाभार्थ्यांकडून वसुली करण्यात यावी.

७.११ शासनाच्या प्रचलित धोरणानुसार, ४० लिटर किंवा ४० लिटरपेक्षा जास्त दरडोई दरदिवशी पाणी पुरवठयासाठी १० टक्के लोकवर्गणी लागू राहील.

७.१२ भूजल पुनर्भरण करुन स्त्रोत बळकटीकरणाकरीता स्वतंत्ररित्या घेतलेल्या रु.१०.०० लाखापर्यंतच्या खर्चाच्या उपाययोजनांसाठी लोकवर्गणीची अट लागू राहणार नाही. मात्र ज्या गावांमध्ये नवीन योजनेसह स्त्रोत बळकटीकरणाची कामेही हाती घेण्यात येणार आहेत, अशा गावांमध्ये स्त्रोत बळकटीकरणाच्या कामांसाठी १०% लोकवर्गणी अनुज्ञेय राहील.

८. अंमलबजावणी टप्पा (Execution Phase)

निविदा प्रक्रिया :

८.१ प्रशासकीय मान्यता मिळाल्यानंतर व वार्षिक कृती आराखडयात प्रस्तावित योजना समाविष्ट झाल्यावर योजनेच्या खालील तीनही उपांगाबाबत एकत्रित निविदा प्रक्रिया पूर्ण करण्यात यावी.

- उपांग - १ स्त्रोतांचा विकास
- उपांग - २ पंप गृह, पंपीग मशिनरी, उर्ध्व वाहिनी, गुरुत्व वाहिनी व आवश्यक असल्यास जल शुद्धीकरण केंद्र
- उपांग - ३ साठवण टाकी व घरगती नळ जोडण्यासह वितरण व्यवस्था

निविदा प्रक्रिया तीनही उपांगाकरिता जरी पूर्ण करण्यात आली तरी, कामाचे आदेश मात्र सुरुवातीस उपांग-१ च्या कामाकरिता देण्यात यावेत. सदर काम पूर्ण झाल्यावर स्त्रोत योग्य व पुरेसा

असल्याबाबत सक्षम प्राधिका-याकडून (उदा. GSDA इ.इ.) प्रमाणित करून घ्यावे. उपांग-१ चे काम पूर्ण झाल्यानंतरच उपांग-२ चे कार्यादेश देण्यात यावेत आणि उपांग-२ चे काम पूर्ण झाल्यानंतरच उपांग-३ च्या कामाचे आदेश देण्यात यावेत. **ही बाब निविदा प्रक्रियेत व करारपत्रात स्पष्ट नमूद करावी.**

उपांग-२ व ३ चे काम उपांग-१ च्या नंतर क्रमाक्रमाने होणार असल्याने व त्या काळात दरसूचीमध्ये बदल होणे शक्य असल्याने, पुढील दरसूचीतील संभाव्य वाढ लक्षात घेऊन सर्वात कमी दराच्या निविदेच्या बाबतीत निर्णय घ्यावा.

उपरोक्त तीनही उपांगाची कामे विहीत कालावधीत पूर्ण करण्यात यावीत. कामे पूर्ण करण्यास विलंब केल्यास, संबंधितांवर दंडात्मक कार्यवाही करावयाचे कलम निविदेत ठेवण्यात यावे.

रु.५ कोटी किंमतीवरील योजनेकरीता ठेकेदार निवडतांना या ठेकेदारांची निविदा पूर्व अर्हता (pre-qualification) मजीप्राने निश्चित करावी. अशा अर्हतेचा निविदा सूचनेमध्ये स्पष्ट उल्लेख असावा.मजीप्राने अशी पुर्व अर्हता ठरविताना निकोप स्पर्धेस बाधा येणार नाही याची दक्षता घ्यावी.

स्त्रोतांचा विकास

८.२ सर्वप्रथम योजनेच्या स्त्रोतांची (भूपृष्ठ अथवा भूजलाधारित स्त्रोतांची) कामे हाती घ्यावीत. भूजलाधारित स्त्रोतांचे काम पूर्ण झाल्यानंतर पावसाळयापूर्वी त्याची चाचणी करावी. स्त्रोतांच्या कामाबरोबरच स्त्रोतांच्या बळकटीकरणाच्या दृष्टीकोनातून भूजल पुनर्भरणाची कामे हाती घेण्यात यावीत. स्त्रोतांचे खोदकाम झाल्यावरच त्याची क्षमता चाचणी (Yield Test) करुन भूजल विकास यंत्रणेचे प्रमाणपत्र प्राप्त करावे व नंतर त्यांचे बांधकाम पूर्ण करावे.

पंपिंग व्यवस्था, उर्ध्व/गुरुत्व वाहिनी व जल शुद्धीकरण केंद्र

८.३ स्त्रोतांचे काम समाधानकारकरित्या पूर्ण झाल्यानंतर पंप हाऊस, पंपिंग मशिनरी, उर्ध्व वाहिनी/ गुरुत्व वाहिनी व आवश्यक असल्यास जलशुध्दीकरण केंद्राच्या कामांना सुरवात करावी. ही कामे पूर्ण झाल्यावर व विद्युत जोडणी मिळाल्यानंतर योजनेतील स्त्रोताद्वारे उपलब्ध होणारे पाणी गावातील अस्तित्वात असलेल्या साठवण टाकी/वितरण व्यवस्थेशी जोडून पाणी पुरवठा सुरु करण्यात यावा. या टप्प्यामध्येच प्रत्येक घराच्या पाणीपट्टीची आकारणी करुन वसूलीची कार्यवाही सुध्दा सुरु करावी.

साठवण टाकी व वितरण व्यवस्था

८.४ पंप हाऊस, पंपिंग मशिनरी, उर्ध्व वाहिनी/गुरुत्व वाहिनी, जलशुध्दीकरण केंद्र इ. कामे समाधानकारकरित्या पूर्ण झाल्यानंतर योजनेतील साठवण टाकी व वितरण व्यवस्थेची कामे हाती घेण्यात यावीत. **वितरण व्यवस्थेअंतर्गत सर्व घरांना नळ जोडण्या देण्यात याव्यात.** हे काम पूर्ण झाल्यावर पाणी पुरवठा सुरु करुन एकंदरीत नळ योजनेची चाचणी करावी.

९. बहिर्गमन टप्पा (Exit Phase)

योजनेची कामे पूर्ण झाल्यानंतर नळ योजना चालविण्याकरिता पूर्व नियोजनानुसार व्यवस्था निश्चित करावी. जेथे शक्य असेल तेथे स्वयंसहायता गट, अन्यथा इतर सक्षम संस्थेमार्फत नळ योजनांच्या देखभाल व दुरुस्तीचे काम ग्रामपंचायतीने करावे. या टप्प्यामध्ये आधीच्या सर्व टप्प्यामध्ये झालेल्या खर्चाचे वित्तीय लेखा परीक्षण, सामाजिक लेखा परीक्षण व तांत्रिक परीक्षण होऊन योजनेतील त्रुटी दूर करुन व लेखे पूर्ण करुन बहिर्गमनाची (Exit) कार्यवाही करावी.

१०. वरीलप्रमाणे जिल्हयातील योजनांचे टप्पानिहाय नियोजन केल्यानंतर जिल्हयात एका वर्षामध्येच नवीन योजनेचे सर्व टप्पे हाती घेणे शक्य होणार नाही. निधीची संभाव्य उपलब्धता विचारात घेऊन त्या आर्थिक वर्षात जेवढया योजनांची कामे हाती घेता येतील, त्यांचे नियोजन करून जिल्ह्याचा वार्षिक कृती आराखडा तयार करण्यात यावा व त्यासाठी लागणाऱ्या निधीची मागणी करावी. सर्व जिल्ह्यांकडून प्राप्त झालेले आराखडे व निधीची मागणी व उपलब्धतेच्या आधारे राज्याचा वार्षिक कृती आराखडा तयार करण्यात येईल व त्याला राज्यस्तरीय मान्यता समितीची मान्यता देण्यात येईल.

११. निधी वितरण

१० टक्के लोकवर्गणी जमा केल्यानंतर शासनाकडून दिली जाणारी ९० टक्के रक्कम तीन हप्त्यात देण्यात यावी. सदर रक्कम पहिला हप्ता ३० टक्के, दुसरा ३० टक्के व तिसरा ३० टक्के या प्रमाणात वितरीत करण्यात यावी. उर्वरित १० टक्के निधी योजना पुढील एक वर्ष यशस्वीरित्या चालविल्यानंतर अदा करण्यात येईल. कोणत्याही परिस्थितीत योजनेच्या कामांसाठी ग्रापापुसमितीकडून आगाऊ रक्कम ठेकेदारास / पुरवठादारास अदा केली जाणार नाही.

१२. वेळापत्रक

ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रमाची मागणी, तांत्रिक तपासणी, तत्वत: मान्यता, सविस्तर गाव कृती आराखडे, तांत्रिक व प्रशासकीय मान्यता व जिल्हयाचे व राज्याचे कृती आराखडे तयार करण्याचे

वेळापत्रक पुढीलप्रमाणे राहील. हे वेळापत्रक तयार करण्यामागील हेतू योजनांची अंमलबजावणी कालबध्द पध्दतीने व्हावी आणि योजनेस टप्पानिहाय आर्थिक तरतूद उपलब्ध व्हावी असा आहे. या दृष्टीकोनातून वेळापत्रकामध्ये संभाव्य अंमलबजावणीच्या टप्प्याचा देखील समावेश करण्यात आलेला आहे.

एका विशिष्ट वर्षाचा कृती आराखडा तयार करण्याची प्रक्रिया आधीच्या वर्षामध्येच सुरु होईल. प्रत्येक वर्षीच्या कृती आराखडयामध्ये साहजिकच प्रगतीपथावरील योजनेचा समावेश असेल. त्याबरोबरच त्याच वर्षातील तत्वतः मान्य झालेल्या योजनांचा समावेशही असेल. त्यामुळे त्याच वर्षामध्ये एकीकडे प्रगतीपथावरील योजनेची अंमलबजावणी चालू राहील व त्यावर उपलब्ध असलेला निधी खर्च करण्यात येईल, तर दुसरीकडे तत्वतः मान्य योजनांचा विस्तृत गाव कृती आराखडा, तांत्रिक तसेच प्रशासकीय मान्यता देण्याची कार्यवाही पूर्ण होईल. त्याचबरोबर अंमलबजावणीचा भाग म्हणून कृती आराखडयामध्ये स्त्रोत विकसित करण्याविषयी तरतूद करण्यात येईल.

योजनेची मागणी व त्यापुढील कार्यवाहीचे वेळापत्रक

टप्पा	कार्यवाही	विहीत कालावधी
नियोजन टप्पा	योजनेची मागणी व तांत्रिक तपासणी	एप्रिल-मे
	योजनेस तत्वतः मान्यता व चालू वर्षाच्या कृती आराखडयात समावेश	जूनपर्यंत
	गाव कृती आराखडे तयार करणे व त्यास ग्रामसभेची मान्यता	नोव्हेंबरपर्यंत
	तपशीलवार तांत्रिक व प्रशासकीय मान्यता	डिसेंबरपर्यंत
	राज्यस्तरीय मान्यतेसाठी प्रस्ताव सादरीकरण	जानेवारीपर्यंत
	राज्यस्तरीय तांत्रिक व प्रशासकीय मान्यता प्रदान करणे	फेब्रुवारीपर्यंत
अंमल-बजावणी टप्पा	योजनेची निविदा प्रक्रिया पूर्ण करणे	मार्चपर्यंत
	स्त्रोताचे खोदकाम पूर्ण करणे व सुरक्षित टप्प्यापर्यंत आणणे	पुढील आर्थिक वर्षाच्या जून-जुलैपर्यंत
	स्त्रोताचे काम पूर्ण करणे	पुढील आर्थिक वर्षाच्या नोव्हेंबरपर्यंत
	उपांग-२	पुढील आर्थिक वर्षाच्या मार्चपर्यंत
	उपांग-३	त्यापुढील आर्थिक वर्षात एप्रिल ते डिसेंबर
बहिर्गमन टप्पा		त्यापुढील आर्थिक वर्षात जानेवारी ते मार्चपर्यंत

एका विशिष्ट वर्षाच्या कृती आराखडयामध्ये समाविष्ट मान्य योजना, पुढील वर्षाच्या कृती आराखडयामध्ये आपोआप प्रगतीपथावरील योजना म्हणून समाविष्ट होतील व ही नियोजन प्रक्रिया निरंतर चालू राहील. वरील वेळापत्रकावरुन दिसून येईल की, योजनेच्या मागणीपासून बहिर्गमनापर्यंत

सर्वसाधारणपणे तीन वर्षाचा कमाल कालावधी लागतो. असे असले तरी योजना यापेक्षा कमी कालावधीत पूर्ण करणे शक्य आहे.

१३. वरील मार्गदर्शक सूचना या शासन निर्णयाच्या दिनांकापासून अंमलात येतील. मात्र, ज्या ठिकाणी योजनांची कामे यापूर्वीच सुरु केली असून प्रगतीपथावर आहेत अशा योजना यापूर्वी निर्गमित केलेल्या धोरणाच्या आधारे पूर्ण केल्या जातील.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या वेब साईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक २०१००३१७१५३८२१००१असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

सही/-

(डॉ.निपुण विनायक)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रत,

मा.मंत्री (पाणी पुरवठा व स्वच्छता) यांचे खाजगी सचिव,
मा.राज्यमंत्री (पाणी पुरवठा व स्वच्छता) यांचे खाजगी सचिव
विभागीय आयुक्त (सर्व)
सदस्य सचिव, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, मुंबई
संचालक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा, पुणे
सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी,
सर्व अधिक्षक अभियंता, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण
सर्व कार्यकारी अभियंता, ग्रामीण पाणी पुरवठा विभाग, जिल्हा परिषद
महालेखापाल, महाराष्ट्र - १, मुंबई (लेखा परीक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता)
महालेखापाल, महाराष्ट्र - २, नागपूर (लेखा परीक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता)
मुख्य लेखा परीक्षक, स्थानिक निधी लेखा,नवी मुंबई
उप मुख्य लेखा परीक्षक, स्थानिक निधी लेखा,नाशिक, पुणे,औरंगाबाद, अमरावती व नागपूर
सर्व प्रादेशिक उपसंचालक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा
सर्व प्रादेशिक मुख्य अभियंता, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण
सर्व जिल्हा वरिष्ठ भूवैज्ञानिक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा
सर्व कार्यकारी अभियंता, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण
सर्व गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती
नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
मंत्रालयातील इतर सर्व विभाग,
पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभागातील सर्व पर्यवेक्षीय अधिकारी व कार्यासने
निवडनस्ती, कार्यासन क्रमांक पापु-०७